

A helyi pénz és az önkormányzat kapcsolata

Léglér Nikolett – Kovács Tamás –Vágyi Ferenc Róbert

BEVEZETÉS

A helyi pénzrendszerek kialakulása évtizedekre vezethető vissza. A múltban is szüksége volt a gazdaságnak helyi pénzekre. Létrehozásuk legfőbb oka a vásárlóerő megteremtése, a helyi gazdaság virágzása és a munkanélküliség megszüntetése volt. Eredményességük abban is megmutatkozik, hogy némely pénzhelyettesítőt még a mai napig alkalmaznak (WIR).

A globalizáció elterjedésével a helyi pénzrendszerek száma is megnövekedett az egész világon. Magyarországon is számos régiót foglalkoztat a helyi pénz bevezetésének a gondolata. Ebből adódóan bemutatom a helyi pénz kibocsátásának feltételeit, milyen tényezőket kell figyelembe venni a megvalósítása során, valamint milyen előnyökkel és hátrányokkal jár a régió gazdaságában.

A helyi pénzt elfogadó helyek száma megnövekedett napjainkban, egyre több magánszemély, vállalat és önkormányzat használja a törvényes fizetőeszköz helyettesítésére. A következőkben arra keressük a választ, hogyan lehet a helyi pénz nyújtotta lehetőségeket kihasználni az önkormányzatoknál, valamint milyen előnyökkel és hátrányokkal járhat a bevezetése.

1. A HELYI PÉNZ KIALAKULÁSA

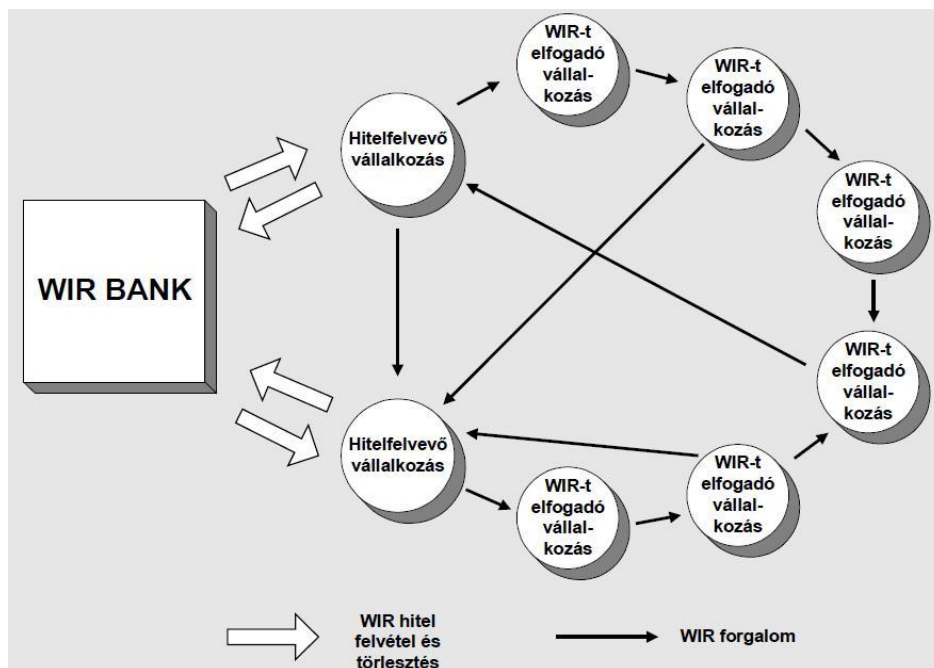
A helyi pénzrendszer azzal a céllal jön létre, hogy többletforgalmat eredményezzen, összekösse a helyi fogyasztást a termeléssel. Így próbálja biztosítani az adott város, régió gazdasági fejlődését, modernizációját. Növeli az ellenálló képességet a negatív hatásokkal szemben, amelyek többek között a munkanélküliség, kereskedők, vállalatok csődje. A világban ötezernél is több helyen használnak már helyi pénzt (városok, kistérségek, régiók, civil közösségek).¹

Az egyik legrégebbi helyi pénzrendszer a világon, a svájci WIR számlapénz rendszer. A WIR Bank által létrehozott rendszer, az 1929-es világválság után vette kezdetét, immár

¹ www.penzvilag.info.hu alapján

több mint 70 éve működik. A vásárlóerő megteremtését teszi lehetővé saját kibocsátású pénzhelyettesítőivel (CHW), amely csak számlapénz formájában működik. A WIR hitelt csak azon személyek vehetik igénybe, akik önszántukból csatlakoztak a gazdasági körhöz. A körforgása WIR beruházási hitel folyósításával indul, amely svájci frank hitelből és WIR hitelből álló kombinált konstrukció is lehet. Építési, felújítási projektek, ingatlanvásárlási illetve bármilyen egyéb szolgáltatás céljaira fel lehet használni. A hiteltörlesztéshez szükséges WIR összeg a hitelt felvevő vállalkozás számára úgy teremthető elő, hogy WIR-t fogad el az ügyfeleitől, hűzóerőt teremtve a gazdasági kör szereplői számára. A kivitelező számára ez azért előnyös, mert a beruházó előnyben fogja őket részesíteni. A rendszer fennállása során stabilizáló hatást fejtett ki a gazdaságra, valamint a WIR használatának erősödése egyértelműen megfigyelhető a svájci frank hitelek drágulása esetén.

A WIR körforgást a következő ábrán szemléltjük:

1. ábra A WIR körforgása

Forrás: www.wirbank.ch

A legeredetibb stratégiát a pénz forgási sebességének növelésére, ezzel a helyi kereskedelem felvirágoztatására Silvio Gesell (1891) német üzletember dolgozta ki. Javaslatára olyan pénzt kell kibocsátani, amely nemcsak, hogy nem kamatozik, de még sarc is terheli, ezt nevezte Silvio Gesell „rozsdásodó pénznek” Minden bankjegyet havonta érvényesíteni kellett, amelynek díja a bankjegy értékének egy százada volt. 1932-ben alkalmazták ezt a módszert először Ausztriában a nagy gazdasági világválság utáni súlyos munkanélküliség idején. Meggyőzték a kereskedőket, hogy a közmunkák ellenértékéért

kibocsátott helyi pénzt fogadják el. Mindenki gyorsan szabadulni akart a pénztől, hisz az gyorsan értéktelenedett, így felélénkült a kereslet, amelynek következménye volt, hogy a pénz forgási sebessége egyre gyorsabb lett. A foglalkoztatottság ugrásszerűen megnövekedett, előre befizették az emberek az adókat, így a helyi kereskedők is felvirágoztak.

A tanulmány további részében ismertetünk még néhány közösségi pénzrendszert.

A LETS (Local Exchange Trading System) rendszerek elsősorban az angolszász világban terjedtek el, főként a munkanélküliség sújtotta területeken. Az Egyesült Királyságban több mint 450 csoport alakult, míg a legnagyobb létszámmal rendelkező az ausztráliai Sydneyben található, melynek 1800 tagja van. A LETS csoport tagjai szolgáltatásokat cserélnek egymással. Többek között gyermekfelügyeletet, takarítást, korrepetálást, illetve a ház körüli meghibásodások megjavítását. Minneapolisban egy bevásárló központ is csatlakozott a LETS-hez. Itt néhány százalékban elfogadják a készpénzhelyettesítőket. Árengedményt ad az áruház a vásárlók számára, ezzel is növelve a forgalmát, valamint megmutatja, hogy a kereskedők összetartanak.

Ithacában is létezett már LETS rendszer, viszont itt nem volt túl sikeres. A szolgáltatások cserekereskedelmét számlákon tartották nyilván, ez nem volt egyszerűen követhető, így az ott élő emberek nem barátkoztak meg a rendszerrel. Ezután vezették be az Ithaca órát, melynek sikerében nagy szerepet játszott a LETS rendszer működéséből származó tapasztalatok.²

New York államban, Ithacában létezik az „Ithaca óra” nevezetű készpénz-helyettesítő, mely hasonlít a WIR bank stratégiájához. 1 Ithaca óra 10 USD-t ér, viszont közvetlen átváltás nem lehetséges. A Circulation Committee ellenőrzi a pénz kibocsátását. Kölcsönt adnak a helyi vállalkozóknak, önkormányzatnak, egyháznak. A pénzkibocsátás költségének egy részét pénzhelyettesítőkből fizetik ki. A „Ithaca óra” forgalomba kerülésének lényege, hogy a helyi vállalkozók, akik elfogadják a pénzhelyettesítőt, regisztráltatják magukat, melynek díja 20 USD. Ezért 2 óra helyi pénzt kapnak. Az alkalmazottaikat részben helyi órában fizetik ki, melyeket be tudnak váltani a helyi boltokban, uszodában, illetve jótékonyági vásárok során. A Circulation Committee szervezet úgy terjeszti magát, hogy adományokat nyújt a helyi szervezeteknek, iskoláknak maximum 30 óra mértékben, amely 300 USD-nek felel meg.³

A „Time dollar” működési elve annyiban tér el az ithacaitól, hogy míg annál nemzeti valutában fejezi ki az értékét, ennél a pénzhelyettesítőnél már nem. Egy „time dollar” egy

² www.szivessegbank.hu alapján

³ Dr. Botos Barbara: Gondolatok a helyi pénzről ithacai szemmel című cikke alapján

munkaórának felel meg. A lényege, ha egy személy dolgozik egy órát, az ugyanannyit ér, mint egy másik fő egy órai munkája. ⁴

Végül összefoglaljuk a fent felsorolt pénzhelyettesítők lényegi különbségeit:

<i>Név</i>	WIR	LETS	Ithaca óra	Time dollár
<i>Egység</i>	CHW	Zöld \$	1 Ithaca óra = 10 USD	Szolgáltatás ideje
<i>Kibocsátó</i>	Központ és a Szövetkezet	Szövetkezet	Központ	Szövetkezet
<i>Lényege</i>	Hitel folyósítására alkalmas számlapénz.	Szolgáltatás cseréje.	Kölcsön nyújtása.	Egy egység egy személy órájából= egy egység másik személy órájával.

1. táblázat: A helyi pénzek összefoglalása

Forrás: saját szerkesztés, www.transaction.net alapján

<i>Név</i>	WIR	LETS	Ithaca óra	Time dollár
<i>Értékmérő</i>	Igen (CHF) területi korlát	Igen (zöld \$), területi korlát	Igen (óra), területi korlát	Igen (óra), területi korlát
<i>Forgalmi</i>	Igen, önkéntesség korlátja	Igen, önkéntesség korlátja	Igen, önkéntesség korlátja	Igen, önkéntesség korlátja
<i>Fizetési</i>	Hitel	Kölcsönös hitelrendszerként is felfogható a time dollárral	Kamatmentes kölcsön	Kölcsönös hitelrendszerként is felfogható a LETS-el
<i>Felhalmozási</i>	Nincs kamat, sem szabad visszaváltás	Átváltható, 10%-os kezelési költség	Lehetséges, nincs átváltás nemzeti valutára	Lehetséges, de nincs értelme

2. táblázat: Tipikus helyi pénzrendszerek és pénzfunkciók

Forrás: saját szerkesztés, Gál Veronika – Parádi-Dolgos Anett: A helyi pénz és a pénzfunkciók kapcsolata c. tanulmánya alapján

„A 2. táblázat a röviden vázolt helyi pénzrendszerek esetén mutatja be, hogy miként képesek ellátni a pénzfunkciókat.

- Az értékmérő funkció minden helyi pénzrendszerben teljesül. Persze nem hagyhatjuk azt a tényt sem figyelmen kívül, hogy ennek területi korlátjai vannak, vagyis csak a meghatározott elfogadóhelyek válthatóak be.
- A forgalmi eszköz funkció korlátja nemcsak a területiségben, hanem az önkéntességben is rejlik. Senki sem kötelezhető a helyi pénzek elfogadására, illetve

⁴ www.wikipedia.com alapján

arra sem, hogy valaki kizárólag ebben teljesítse tartozását, hiszen e rendszerek egyik alapkövetelménye az önkéntes jellege.

- A fizetési funkció, vagyis az áru- és pénzforgalom ideiglenes vagy végleges elválás valamennyi rendszerben technikailag lehetséges.
- A felhalmozási eszköz funkció teljesülésének korlátozottságában rejlik a rendszerek lénye, hiszen a helyi pénzek alapvetően nem megtakarítások készítésére, hanem ezzel ellentétben a helyi szintű forgalom fellendülésére jöttek létre. Ennek ellenére van rá lehetőség, azonban egyes esetekben nem sok értelme van. Gondoljunk csak arra, mi értelme lenne több 10.000 óra „time dollar”-t megtakarítani nyugdíjként.

Tehát a megfogalmazott korlátokat figyelembe véve azt mondhatjuk, hogy a helyi pénzek képesek betölteni a pénzfunkciókat. De ennek ellenére még sem nevezhetőek pénzügyi értelemben vett pénznek, hiszen nem a bankok teremtik őket.”⁵

2. A KIBOCSÁTÁS FELTÉTELEI

Minden régió és önkormányzat létrehozhat helyi pénzt, vagyis ellenőrzése alatt álló, saját igényeit kiszolgáló fizetőeszközt. Ahhoz, hogy ez zavartalanul működjön, biztosítani kell az átváltást hivatalos pénzre. Mindig ugyanannyi hivatalos fizetőeszköznek kell rendelkezésre állnia, amennyi helyi pénzt kibocsátottunk.

A helyi pénz bevezetésének kétféle módja lehetséges:

- helyi készpénz
- helyi utalványrendszer alkalmazásával

Az utalvány lehet étkezési jegy, melyet a régióon belüli vendéglátó egységekben tud beváltani a felhasználó. Ruhautalványt is lehet kibocsátani, illetve gyógyszerutalvány.

A kétféle megoldás között lényegi különbség, hogy az utalvány bevezetéséhez nem kell semmilyen engedély, míg a készpénzhelyettesítőhöz szükség van egy pénzügyi intézetre, valamint a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének engedélyére. Az utalványok technikai jellegűek lehetnek, míg a helyi pénz ezzel szemben technikai és közgazdasági jellemzőkkel is bír, ebből adódóan nagyobb lehetőséggel bírnak.

⁵ Gál V. – Parádi-D. A.: A helyi pénz és pénzfunkciók kapcsolata című tanulmánya alapján

A PSZÁF, az MNB és a Gazdasági Minisztérium álláspontja szerint: ⁶

- Rendelkezni kell egy közösséggel, amely lehet:
 - Szövetkezet (ha az elfogadóknak érdemes szövetkezetbe tömörülni)
 - Közhasznú Társaság
 - Önkormányzat
 - Bejegyzett civil szervezet
- 100%-os fedezet letétbe helyezése banknál vagy pénzüintézetnél.

A fedezet nemcsak pénzbeni hozzájárulás lehet, hanem vonatkozhat az önkormányzat működő vagyonára, intézményére is, az amortizáció figyelembe vételével.

2.1 Formai követelmények ⁷

- Kinyomtatott utalvány vagy elektronikus pénz legyen.
- Mi legyen a pénzhelyettesítő neve.
- A kibocsátott utalvány mennyisége és címleteinek a meghatározása.

Fontos, hogy a helyi pénz mennyisége ne legyen túl nagy, mivel forognia kell a vállalkozók, polgárok és az önkormányzat között.
- Kinyomtatott utalvány esetében felmerülnek azon kérdések, hogy milyen forrásból történjen a tervezésnek, a biztonsági elemek elhelyezésének és az előállításnak a finanszírozása.
- A hivatalos pénzre váltásnak legyen-e költsége.

2.2 A bevezetés előnyei

- A helyi gazdaság élénkítése, a termelő és a fogyasztó érdekeinek szem előtt tartása.

A helyi pénz nem hagyná el a régiót, mivel ott már nem lehet használni, így helyben kellene elköltenie a fogyasztóknak és a termelőknek. A forgási sebessége gyors lenne, mivel mind a két félnek az a célja, hogy folyamatosan cserélődjön. Ez kedvező hatású, hiszen rövid időn belül a helyi igények kielégítésére specializálódó vállalatok megerősödnének, aminek következtében a munkanélküliség aránya is csökkenne.

⁶ 2007/64 EK uniós irányelv és 2009 évi LXXXV törvény alapján

⁷ 2007/64 EK uniós irányelv és a 2009. évi LXXXV törvény alapján

- Többlet forgalmat generálni, mint az eladásban, mint a vásárlásban.

Amennyiben a helyi pénzt elfogadja a lakosság, úgy egyre többen fogják használni is. Így több vállalkozó bekapcsolódik a rendszerbe és elfogadóhellyé alakul, nagyobb forgalom reményében. A fogyasztók is fizetőeszközként fogják használni, hiszen kedvezményekhez jutnak.

- A külső termelőket meggyőzni arról, hogy a helyi bevételeiket csereáruval egyenlítsék ki.

Fontos lenne, hogy ne csak a helyi vállalkozások alkalmazzák a helyi pénzt, hanem azok beszállítói is, akik szintén a régióhoz tartoznak. Ennek következtében még nagyobb térnyerésre tehet szert a helyben alkalmazott fizetőeszköz.

- A helyi felhasználók körének bővítése.

Több és több fogyasztót és termelőt meg kell győzni arról, hogy érdemes használni a helyi pénzt, mivel kedvező hatást eredményez számukra.

- Segít a közösség képességeit kiteljesíteni, valamint az igényeiket kielégíteni.

Azon vállalkozások, kiskereskedők, eladók, akik belépnek a szövetkezetbe az összetartást képviselik. Hiszen egy helyi pénz bevezetésének lényege, hogy a régió belüli termékeket vásárolják az emberek, és ne a multinacionális vállalatok áruit.

- Biztosítja, hogy a helyi pénz fedezete a beruházásokban működhessen, emellett a kibocsátó számára kamatjövédelmet eredményez.

A vállalkozások a beruházásaik egy részét fizethetik helyi pénzben, így a forint fedezetük kamatozhat.

- Az önkormányzat bővíteni tudja a lakosság lehetőségeit, illetve a mozgásterét.

Az önkormányzat szociális támogatásokat juttathat a rászorulóknak számára, amellyel ők fizetni fognak valamely kedvezményeket nyújtó kereskedőnél.

- A bizalom adott, mivel a rendszer átlátható.

A rendszerben lévő tagok megbíznak a másokban, hiszen látják, hogy ki milyen likviditással rendelkezik.

- Az egyén számára az a fontos, hogy használja a helyi pénzt, és nem az, hogy felhalmozza, illetve visszaváltsa.

Mind a termelők, mind a fogyasztók érdeke a helyi pénz gyors körforgása.

2.3 A helyi pénz bevezetésének hátrányai⁸

- Kezdeti bizalomhiány

Minden újonnan bevezetett fizetőeszköznél felmerül a kezdeti bizalomhiánya. Hiszen, amíg elegendő elfogadója nincsen, addig nem szívesen használják a fogyasztók.

- Jogi háttér hiánya

A helyi pénzzel kapcsolatos szabályozások köre jelenleg még pontatlan.

- Banki kockázat

Fennáll annak a veszélye, hogy a bank, - ahol elhelyeztük a fedezetünket azért, hogy helyi pénzt kaphassunk - csődbe megy.

- Hamisítási kockázat

A helyi pénzek a bankjegyet is gyártó Pénznyomdában készülnek, viszont nem ugyanolyan technológiával és biztonsági elemekkel. Emiatt a hamisítás kockázata fennáll.

3. A HELYI PÉNZ BEVEZETÉSE AZ ÖNKORMÁNYZATNÁL

A helyi pénz arra készíti a lakosságot, hogy a helyben gyártott termékeket illetve szolgáltatásokat vásárolják meg. Bármikor hozzá lehet jutni, és vissza lehet váltani a készpénz helyettesítő. Az adott földrajzi területen belül marad, profitként nem lehet külföldre vinni. A helyben maradó bevételek után adózik a lakosság, így az önkormányzatnak is származik ebből jövedelme. Nem kamatozik, így a lakosság nem halmozza fel, ebből adódóan gyors a forgási sebessége.

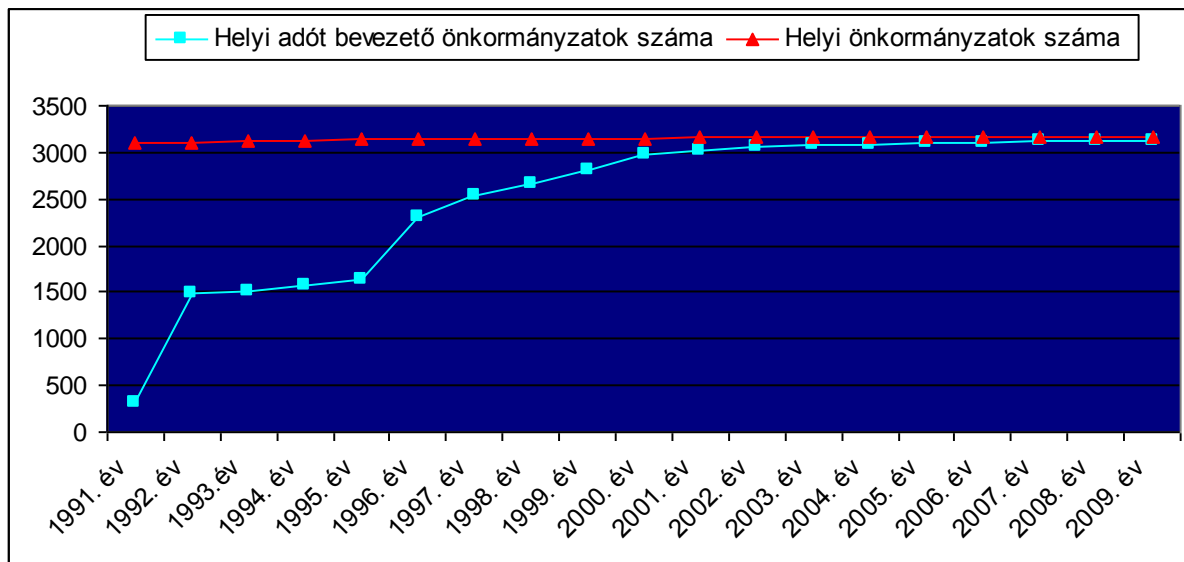
⁸ Helmeczi István Nándor – Kóczán Gergely: A „helyi pénznek” nevezett utalványokról című elmélkedése alapján

A pénz formája	Pénzek		Készpénz-helyettesítő eszközök	
	Törvényes fizetőeszköz	Kereskedelmi banki pénz	Utalványok	Helyi pénzek
Kibocsátó	Magyar Nemzeti Bank	Kereskedelmi bankok, hitelintézetek	Vállalatok	Helyi közösségek, szövetkezetek
Megjelenési forma	Bankjegy és érme	Számlapénz, látra szóló számlaegyenleg	Tipikusan papír	Papír
Elfogadottság	A legszélesebb körben ismert és használt, az országon belül mindenki köteles névértéken elfogadni.	Az adott bankon belül használt, valamint garantált az azonnali bankon kívülre utalás, vagy a készpénzfelvétel névértéken történő biztosítása.	Csak az adott vállalat, illetve a vállalattal egyenként leszerződött elfogadó kereskedők.	Csak a közösség tagjai, a visszaváltás csak külön jutalék fejében történhet.
A többi pénzfajtára vonatkozó át- vagy visszaválthatóság	Bármilyen másik pénzfajtára vagy pénzügyi eszközre könnyen, külön jutalék nélkül átváltható.	Garantált az azonnali bankon kívülre utalás, vagy névértéken történő készpénzfelvétel lehetősége. Ezt külön prudenciális felügyelet, felkészült banki likviditáskezelés, valamint a védelem utolsó vonalaként betétbiztosítás is garantálja.	A visszaváltás vagy az átváltás más pénzre vagy pénzügyi eszközre jellemzően nem lehetséges.	Korlátozott vagy díjköteles a visszaváltása igazi pénzre. Jellemzően csak jutalék fejében történhet.
Mennyiség (összes kibocsátott mennyiség 2010 év végén)	2464 milliárd Ft	4417 milliárd Ft	150-200 milliárd Ft	10 millió Ft körüli

3. táblázat: A pénzek és egyes készpénz-helyettesítő eszközök jellemzői Magyarországon

Forrás: Helmeczi István Nándor – Kóczán Gergely: A helyi pénznek nevezett utalványokról című tanulmányából

3.1 Az önkormányzatok száma

2. ábra: A helyi adót bevezető önkormányzatok száma

Forrás: saját szerkesztés, Pénzügyminisztériumi adatsor és a Személyügyi szolgáltató igazgatósági adatsor alapján

Magyarországon – mivel az 1990-ben bevezetett helyi adórendszer előzmények nélküli volt – kezdetben a 3096 helyi önkormányzathoz csak 308, mintegy 9,95% vezetett be a helyi adókat. Az ezt követő év, átmeneti időszaknak számítottak, mivel még a régi tanácsi adók is érvényben voltak. Amint az ábra mutatja 1992-re ötszörösére nőtt a helyi adókat bevezetők száma. 1994-re már az önkormányzatok fele bevezette a helyi adókat, ez utáni jelentősebb emelkedés 1996-ban volt, amikor is 1995-ös évhez képest 40%-kal nőtt a forrásait helyi adókkal bővítő önkormányzatok aránya. 1997-re már 80,5% élt a helyi adók szedésével, majd az ezredfordulót követően ismét visszafogottabb lett az ütem.

A 2000-es évtől már nem tapasztalhatóak kiugró változások. Ennek oka legfőképp az, hogy ekkorra már kevesebb, mint 200 önkormányzat volt csak, ahol nem kellett fizetni a helyi adók egyik fajtáját sem. Mindezek ellenére a növekedés továbbra is folytatódott, évről évre újabb hivatalok éltek az adók kivetésének lehetőségével.

A 2009-es évben már 3130 önkormányzat bevezette a kiegészítő forrást jelentő helyi adók valamely típusát, ami a kezdeti adatokhoz viszonyítva 1016,23%-ot jelent. A települések 1,4%-a, vagyis 44 önkormányzat tartózkodott ezen adók kivetésétől. Az eddigi tendenciák

alapján pedig valószínűsíthető, hogy a következő években továbbra is lesznek olyan önkormányzatok, amelyek újonnan bevezetik a hatáskörükbe tartozó adónemek valamelyikét. Az önkormányzati támogatások összege jelentősen lecsökkent. 2011-es évtől új támogatási rendszert vezettek be, melynek követelményei még szigorúbbak lettek. A támogatás az önkormányzat működőképességét segíti. 2011-ig kétféle forrásból részesülhettek, az egyik az ÖNHIKI, a másik az önkormányzat egyedi sajátosságait jobban szem előtt tartó támogatási rendszer volt.⁹

Regionális készpénz helyettesítő eszközök kibocsátása általános fellendülést vált ki egy adott régióban. Mindenképpen érdemes bevezetni, még akkor is, ha kedvező hatása csak később és elsősorban közvetett módon jelentkezik. A létrehozásába fektetett összegén kívül semmilyen kockázattal nem jár. Műszaki szempontból csak bevált megoldásokat tartalmaz, gazdasági és jogi szempontból a bevezethetősége tisztázott.

Előzetes kalkulációk szerint a helyi pénz az önkormányzat bevételeit az első néhány évben 8 – 10%-ban, később 15 – 20%-ban növeli meg.¹⁰ A helyi adók beszedésénél is jelenthet többletet, így az önkormányzatok számára kedvező hatású lenne a helyi pénz bevezetése. Ezen számok persze csak akkor valósíthatóak meg, ha az önkormányzat következetesen megvalósítja a projektet.

A nagy cégek, bankok működtetnek hasonló kártyarendszereket. A MOL vagy az OTP pontgyűjtő kártyája ugyanazon az elven működik, de létezik ezek nyomtatott formája is, amire az Üdülési Csekk a legjobb példa. A MOL-nál plusz pontokhoz juthatsz tankolásonként. Ezt egy pontgyűjtő kártyára helyezik, melyet be lehet váltani az általuk meghirdetett akcióban szereplő ajándékokra. Létezik aranykártya igénylési lehetőség is, ebben az esetben az üzemanyag árából adnak kedvezményt. Az OTP pontgyűjtő kártya is hasonló elvek szerint működik. Itt sem jelenik meg papíralapú forma, míg az üdülési csekk esetében más a helyzet. Névre szóló, papíralapú utalvány. Tulajdonosa béren kívüli juttatásként kaphatja. Az elfogadóhelyek száma itt nagyobb, mint az előbb említett pontgyűjtő kártyáknál.

⁹ www.kormany.hu alapján

¹⁰ Public Money System: Szárnyaló helyi gazdaság és jólét helyi pénzzel című cikke alapján

3.2 Az önkormányzat feladatai¹¹

El kell készíteni az adott önkormányzatnak a teljes tervezetet. Ezt követően a kidolgozott stratégia alapján létre kell hozni a rendszert, amely a következő pontokból áll:

- A régió számára a legjobb közgazdasági és pénzügyi modellt kell kialakítani.
- Részletesen kidolgozott működési mechanizmus szükséges.
- Pontokra kidolgozott feladatterv.
- El kell készíteni a szervezési és a szervezeti sémát.
- Megtérülési mutatókat kell számolni.
- Biztosítani kell a szükséges műszaki és pénzügyi eszközöket, valamint a dolgozói létszámot.
- Kalkulálni kell a projektnek a régióra vetített rövid- és hosszú távú hatásaival is.

A komplett rendszer létrehozásának a költségei tág határok között mozognak, nagyban függenek a helyi adottságoktól. A pontos számokat a részletes rendszer terv fogja tartalmazni, de elmondható, hogy a kiadásai összességében alacsonyabbak lesznek, mint az általa elérhető haszon. Mivel a helyi pénz nem hagyja el a régió határait - hiszen máshol nem elfogadott fizetőeszköz- így pénzáramlásról nem beszélünk. A helyben maradó jövedelmek utáni adók egy része az önkormányzathoz kerül, melyek részben növelik bevételeit. Másik bevételi forrás, a kamatjövedelem és a seigniorage lesz.

3.3 Megvalósítás lehetőségei¹²

Az önkormányzatok is alkalmazhatnak helyi készpénz-helyettesítő eszközt vagy helyi utalványrendszert. Úgy gondolom, hogy kezdetben érdekesebb bevezetni az utalványrendszert, mivel így a lakosság számára megszokottá válik a készpénzkímélő fizetési gyakorlat. Ez később fontos tényező lesz a helyi pénz bevezetésénél. Véleményem szerint, ha kialakult a bizalom egy utalvány iránt, akkor könnyebben elfogadják a helyi pénzt is, így többen fogják használni.

¹¹ Public Money System: Szárnyaló helyi gazdaság és jólét helyi pénzzel című cikke alapján

¹² Public Money System: Szárnyaló helyi gazdaság és jólét helyi pénzzel című cikke alapján, 1996. évi CXII. törvény a hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról, 1995. évi CXVII. törvény a személyi jövedelemadóról

Az utalványnak számos előnye van, amelyek miatt érdemes bevezetni:

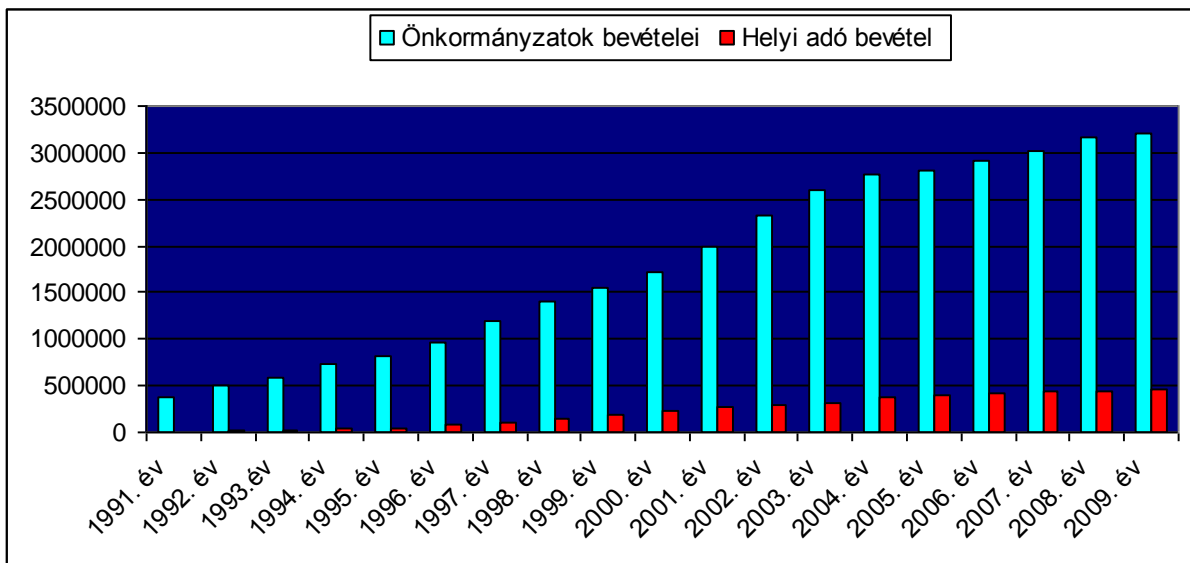
- Az utalványos rendszer bevezetése nem jár tőkebefektetéssel.
- Csakis célirányosan lehet felhasználni.
- A felhasználást nyomon lehet követni.
- A segélyben részesülő egyértelműen beazonosíthatja, hogy kitől kapta az utalványt, ki az, aki az ő problémáira választ ad.
- Bármilyen célra lehet készíteni utalványt.
- Egyszerű az adminisztrációja.
- Nem diszkriminatív.
- A felhasználás területét a település önállóan határozhatja meg.
- A polgármester az utalványtömbben elhelyezett levélben minden választójához név szerint szólhat, hangsúlyozva a támogatott célt.

Az utalvány bevezetésének hátrányai:

- Előállítás költségei.
- A hamisítás elleni védelemnek is magas költségei vannak.
- Lejárati idővel rendelkezik.

3.4 Az önkormányzat lehetséges bevételei a helyi pénzben

adatok millió Ft-ban

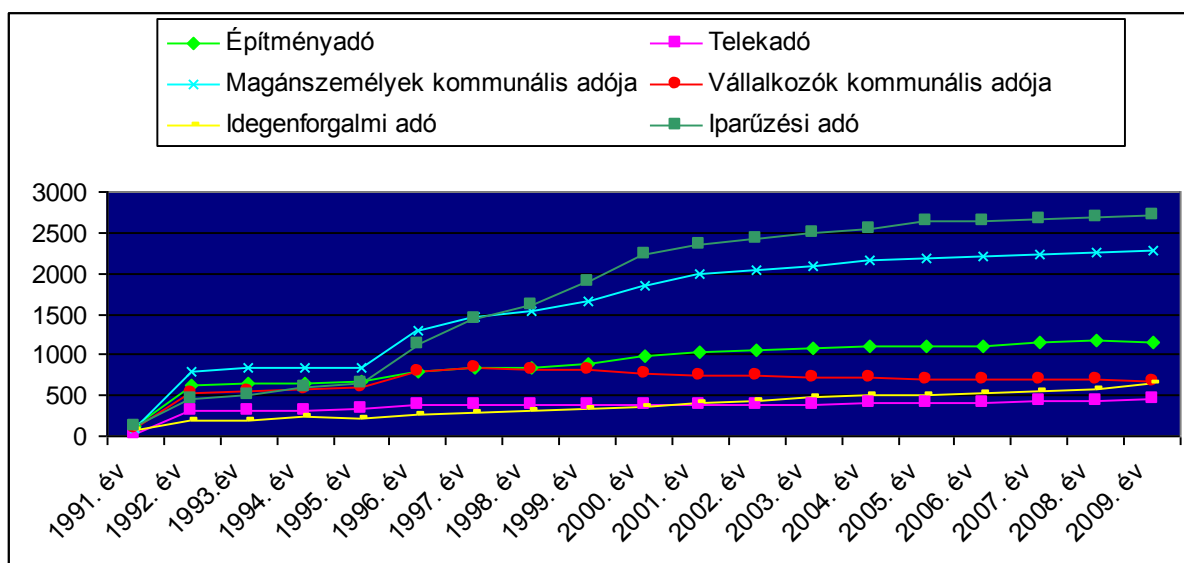

3. ábra: A helyi önkormányzatok bevételei

Forrás: saját szerkesztés, Pénzügyminisztériumi adatsor alapján

Az ábra jól érzékelteti, hogy az önkormányzatok bevételei az évek során folyamatosan növekedtek. Ez többek között annak tulajdonítható, hogy a helyi adó bevételeik emelkedtek, hiszen egyre több vállalkozás jött létre, egyre nőtt az újonnan bevezetett helyi adónemek száma, valamint az idegenforgalom is feltörőben volt. Az önkormányzatok számára ez kedvező, viszont a helyi pénz bevezetésével még több forrásra tehetnek szert. A helyi adók egy részét a lakosság fizetheti helyi pénzben, amelyet az önkormányzat tovább fog forgatni, így a forint bevételének egy részét elhelyezheti a bankban és kamatoztathatja.

A helyi pénzből származó legfőbb bevételek valószínűleg helyi adókból lennének, így szemléltetem, hogy alakult a különféle adónemeket bevezető önkormányzatok száma.

4. ábra: A helyi adót bevezető önkormányzatok számának alakulása adónemenként

Forrás: saját szerkesztés, Pénzügyminisztérium adatsora alapján

A fenti ábrán jól látszik, hogy az 1991-es évben közel azonos volt azon önkormányzatok száma, melyek valamely adónem bevezetését kezdeményezték. A legtöbb helyen az iparüzési adót vetették ki, amit az építmény- és az idegenforgalmi adót beszedő települések követtek.

1992-re a telekadóval rendelkező önkormányzatok számának növekedése messze felülmúlta a többi adónemben megvalósuló emelkedést. Azonban a többi adónemnél is megfigyelhető volt, hogy az előző évhez képest legalább megháromszorozódtak. Az 1990-es évek közepéig ezután egy stagnálási periódus következett, amit az 1996-os évben bekövetkezett kiugrás zárt le. A legszembetűnőbben a magánszemélyek kommunális adóját, valamint a helyi iparüzési adót kivétő önkormányzatok száma. A helyi adóbevételek legnagyobb részét ez biztosítja. Ez kedvező a helyi pénz esetében, hiszen a helyi vállalkozóktól az iparüzési adó egy részét be tudják szedni helyi pénzben.

2000-re az 1996-os adatokhoz képest 98,4%-kal nőtt a helyi iparüzési adót kivétő önkormányzatok száma, míg a kommunális adót kivétőké 43,36%-kal emelkedett a magánszemélyek esetében és 3%-kal csökkent a vállalkozók körében. A telekadót a korábbi időszakhoz képest 3,1%-kal kevesebb településen szedték, míg az idegenforgalmi adó 26,4%-kal nőtt, mely az egyre jobban fellendülő turizmusnak köszönhető. Az építményadó 25,22%-os emelkedése valószínűleg összefüggésben állt a telekadó csökkenésével, mivel az építmények, lakóingatlanok után fizetendő adókból nagyobb bevételre tettek szert az

önkormányzatok, valamint a települések fejlődésével, növekedésével együtt járt a belterületi földrészek csökkenése, s így a telekadó-fizetési kötelezettség mérséklődése is.

A 2000 után tovább nőtt a bevezetett adónemek száma, a vállalkozók kommunális adójának kivételével. Ez volt az egyetlen olyan adónem, melyben nem csak időszakos visszaesés, hanem fokozatos csökkenés volt megfigyelhető. 2009-re a 2000-es évhez képest már 11,5%-kal csökkent a vállalkozások által foglalkoztatott munkavállalók átlagos statisztikai létszáma után fizetendő adónemmel élő települések aránya. Ennek ellenére a teljes időszakot vizsgálva összességében ebben az adónemben is emelkedést lehetett megfigyelni, a kezdeti, 1991-es értékhez képest közel 712%-os mértékben. A magánszemélyek kommunális adója 2568,5%-ra, a telekadó 2140%-ra, az iparüzési adó pedig 2062,12%-ra nőtt a kezdeti évhez viszonyítva.

A 3. ábrát egészében tanulmányozva elmondható, hogy a helyi adók terjedése kezdetben nagyjából egységes képet mutatott, majd az 1996-os évtől mind több önkormányzat élt ezzel a forrásszerzési móddal. A '96-os év után már nem minden adónem terjedése volt számottevő. Az iparüzési adó és a magánszemélyek kommunális adója egyre több helyen lett bevezetve, valamint az építményadó és az idegenforgalmi adó terjedése is számottevő, azonban a másik két adónem (telekadó és vállalkozók kommunális adója) inkább stagnálást és csökkenést mutat.

A következőkben felsoroljuk, hogy mely tételeket lehet helyi pénzben fizetni a lakosságnak az önkormányzat számára:

- Különböző helyi adókegy bizonyos hányadát lehet benne fizetni.
- Kereskedelmi egységek bérleti díját, illetve egy részét.
- Más önkormányzati tulajdonú ingatlan bérleti díját, vagy egy részét.
- Területfoglalási díjat, vagy annak egy bizonyos hányadát.
- Terem bérleti díjat.¹³

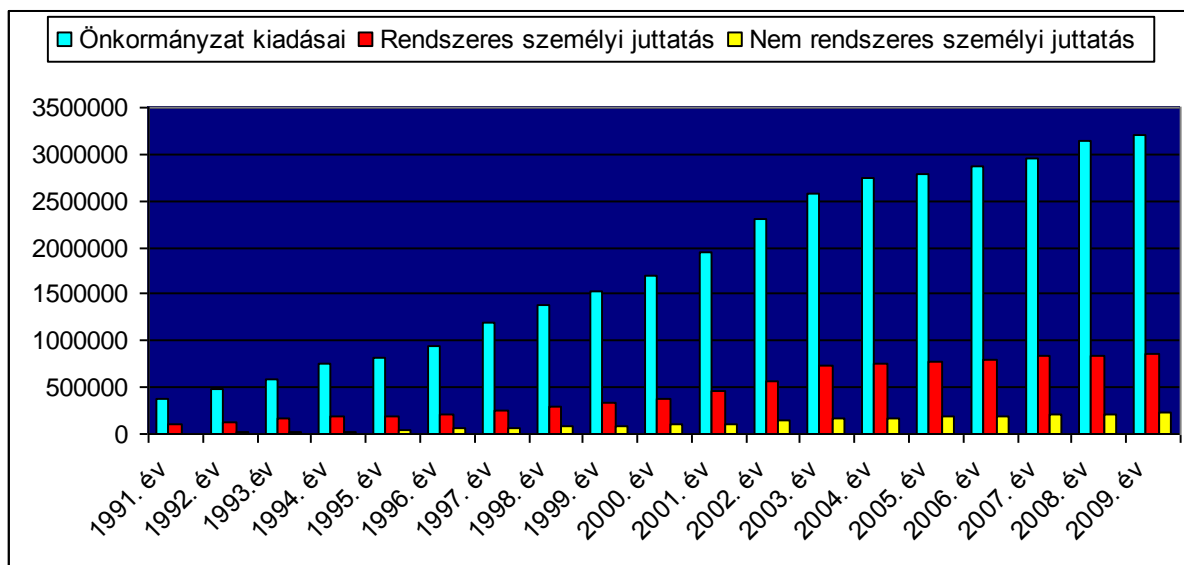
A helyi adók befizetésének módjára térnék ki a következőkben, mivel a jelenlegi törvények nem engedélyezik a helyi adók helyi pénzben történő beszedését. A magánszemélyek és vállalatok kizárólagosan törvényes fizetőeszközben tehetnek eleget a

¹³ 2007/64 EK uniós irányelv, és 2009 évi LXXXV törvény alapján

fizetési kötelezettségüknek. ¹⁴A felmerült problémát könnyen meg lehet oldani, úgy hogy 1:1 arányban vissza kell váltani a helyi pénzt.

3.5 Az önkormányzat lehetséges kiadásai helyi pénzben

adatok millió Ft-ban

5. ábra: A helyi önkormányzatok kiadásai

Forrás: saját szerkesztés, Pénzügyminisztérium adatsora alapján

A diagram szemlélteti, hogy 1991-től kezdve növekedett az önkormányzatok kiadása, amellyel párhuzamosan a rendszeres és a nem rendszeres személyi juttatások is. A személyi jövedelemadó törvény alapján a nettó munkabér 20 %-át fizethetik az önkormányzatok a dolgozóiknak helyi pénzben. Lehetőségük van nem rendszeres juttatásokat is helyi pénzben teljesíteni.¹⁵ Amint látható az ábrán, az évek során egyre több kifizetés történt nem rendszeres juttatásként is, így az önkormányzat erre is tudná fordítani a helyi pénzét.

Helyi pénzben az alábbi tételeket vagy azoknak egy bizonyos hányadát lehet fizetnie az önkormányzatnak:

- Különféle segélyeket.
- Közmunkások fizetését.
- Önkormányzati dolgozók minimálbér feletti részét.
- Önkormányzati dolgozók, közmunkások jutalmazását.

¹⁴ 2003. évi XCII. törvény az adózás rendjéről

¹⁵ 1995. évi CXVII. törvény – a személyi jövedelemadóról

- Városi kitüntetéseket.
- Vállalkozók önkormányzatnak végzett munkáit, kivéve anyag és bérkötség.
- Vásárolhat vállalkozóktól helyi pénzben.
- Önkormányzati képviselők tiszteletdíjának illetve költségtérítését.
- Civil szervezetek támogatását.¹⁶

3.6 A vállalkozók bevételei helyi pénzben

- Azon személyek kiadásai, akik az önkormányzattól helyi pénzben kapták a járandóságukat.
- Az önkormányzatnak eladásból, illetve az általa elvégzett munkából származhat.
- Más helyi vállalkozóknak történő értékesítés ellenértéke.
- Helyi vállalkozók alkalmazottainak vásárlásai.

3.7 A vállalkozók költségei helyi pénzben

- Az alkalmazott minimálbér feletti részének kifizetése.
- Dolgozók jutalmazása.
- Különféle helyi adók illetve egy részüknek a befizetése.
- Önkormányzat számára a bérleti díjak kifizetése vagy annak egy része.
- Területfoglalási díj fizetése.
- Terembérleti díj fizetése.
- Más helyi vállalkozóktól történő vásárlás.

¹⁶ 2007/64 EK uniós irányelv és 2009 évi LXXXV törvény alapján

ÖSSZEGZÉS

Összességében elmondható, hogy minden régió hozhat létre számukra megfelelő helyi pénzt. Egy pénzügyi intézet szükséges hozzá, ahol el lehet helyezni a pénzhelyettesítőhöz szükséges 100%-os fedezetet. Emellett létre kell hozni egy szövetkezetet, közhasznú társaságot vagy civil szervezetet, ahova azon tagok tudnak belépni, akik használni kívánják a helyi pénzt, illetve részesülni az ebből származó előnyökből.

A helyi pénz bevezetésével a munkanélküliség csökkenhet és a gazdaság fejlődésnek indulhat. Ezt a tanulmányunkban bemutatott más országokban működő példák is bizonyítják. Emellett azon régiók, amelyek bevezetik a készpénz-helyettesítőt, egy összetartóbb közösséget fognak alkotni, hiszen a tagok között fontos a bizalom és az egymás támogatása.

A helyi pénzt nemcsak magánszemélyek és vállalatok alkalmazhatják, hanem az önkormányzatok is. A hivatal is be tud kapcsolódni a körforgásba, hiszen szociális segélyeket, munkabérek egy részét, támogatásokat is fizethet helyi pénzben, ugyanakkor bevétele is származik ebből.

Megállapíthatjuk, hogy a helyi pénzek feltörőben vannak. Így arra kell ösztönözni a régiók lakosságát, hogy minél többen használják fizetőeszközként. Hiszen jelentős eredményeket csak így lehet elérni vele.

IRODALOMJEGYZÉK

Dr. Botos B.: Gondolatok a helyi pénzről Ithaca szemmel

<http://kornyezetvaltozas.lapunk.hu/?modul=oldal&tartalom=1077365>

Helmeczi I. N. – Kóczán G., 2011: A „helyi pénznek” nevezett utalványokról. MNB-Szemle, 2011. április

Holman M. – Dr. Varga S., 2011: Megjelenés előtt a helyi önkormányzatok fejlesztési célú támogatási rendszerének ellenőrzéséről szóló számvevőszéki jelentés

<http://www.aszhirportal.hu/hirek/megjelenes-elott-a-helyi-onkormanyzatok-fejlesztesi-celu-tamogatasi-rendszerenek-ellenorzeserol-szolo-szamvevoszeki-jelentes>

Gál V. – Parádi-Dolgos A.: A helyi pénz és a pénzfunkciók kapcsolata? In: Lázár E. (szerk.) Gazdasági és üzleti kihívások a Kárpát-medencében. 353 p. Csíkszereda: Státus Könyvkiadó, 2011. pp. 257-266.

Mikheller Z., 2011: A helyi pénz bevezetésének lehetőségei Várpalotán, valamint a bevezetéssel kapcsolatos eldöntendő kérdések

<http://helyikozossegipenz.blogspot.com/>

MTI, 2011: Egyre trendibb a helyi pénz

<http://www.mindennapi.hu/cikk/tarsadalom/egyre-trendibb-a-helyi-penz/2011-06-29/4501>

Perkovácz T., 2011: Helyi pénzek országa?

<http://www.orientpress.hu/85134>

Porga Gy., 2011: Veszprém balatoni koronával fizetne, az MNB kételkedik

<http://helyikozossegipenz.blogspot.com/2011/05/veszprem-balatoni-korona-val-fizetne-az.html>

Public Money System, 2011: Szárnyaló helyi gazdaság és jólét helyi pénzzel

Szlonszky T., 2008: Közgazdasági pénzhelyettesítők

<http://szivessegbank.hu/node/82>

Tállai A., 2011: Közel háromszoros állami támogatás a működésképtelen önkormányzatok számára, Duna televízió

<http://www.kormany.hu/hu/belugyminiszterium/onkormanyzati-allamtitkarsag/hirek/kozel-haromszoros-allami-tamogatas-a-mukodeskeptelen-onkormanyzatoknak>

1995. év CXVII. törvény a személyi jövedelemadóról

1996. évi CXII. törvény a hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról

2009. évi LXXXV törvény

2007/64 EK irányelv

A helyi önkormányzatok mérlege évkönyv

A helyi önkormányzatok támogatásai 1996-2009

http://www.kszk.gov.hu/rop/tanulmánytar/onk_fin/ktgvet

Az önkormányzati kibocsátású kiegészítő pénzek bevezetésének egy módja

<http://szivesssegbank.hu/node/141>

A települések és a helyi önkormányzatok főbb adatai 1990-től

[http://hoka.mki.gov.hu/hoka/ablazat/showtable.jsp?page=/osszevonthelyionkormanyzatia
datok/helyionkormanyzatokszamanepessege/onko_szama_1990_2009](http://hoka.mki.gov.hu/hoka/ablazat/showtable.jsp?page=/osszevonthelyionkormanyzatia
datok/helyionkormanyzatokszamanepessege/onko_szama_1990_2009)

Szociális utalványok bemutatása

<http://www.chequedejeuner.hu/szocialisutalvany/szocialis+utalvanyok+bemutatasa.html>

Területi Statisztikai Évkönyv, 2004 KSH

Tizenöt év a magyar demokrácia szolgálatában. Önkormányzati tükrök 1990-2005

[http://hoka.mki.gov.hu/hoka/ablazat/showtable.jsp?page=/osszevonthelyionkormanyzatia
datok/helyionkormanyzatokszamanepessege/onko_szama_1990_2005](http://hoka.mki.gov.hu/hoka/ablazat/showtable.jsp?page=/osszevonthelyionkormanyzatia
datok/helyionkormanyzatokszamanepessege/onko_szama_1990_2005)

www.kormany.hu

www.transaction.net

www.wikipedia.hu